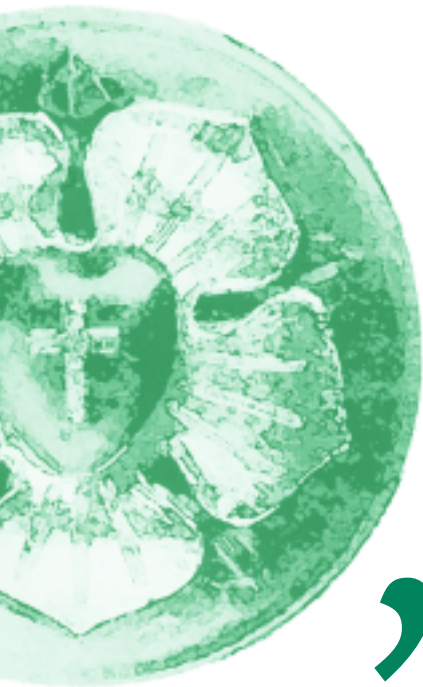

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHold

Tidsånden / Stillheten om tekstboken

SØNDAGSTEKSTEN

21. søndag etter pinse - Silje Sørebo

22. søndag etter pinse - Martin Aalen Hunsager

Bots- og bededag - Sjur Isaksen

Å knytte seg for tett opp til de til enhver tid gjeldende trender og tendenser er risikofylt og ikke å anbefale

Tidsånden

”Den som gifter seg med tidsånden blir tidlig enke-mann.” Dette velkjente sitatet fra Søren Kierkegaard er et retorisk uttrykk som mer enn antyder at tidenes skiftende sedvaner og verdier er upålitelige og av liten bestandighet. Å knytte seg for tett opp til de til enhver tid gjeldende trender og tendenser er risikofylt og ikke å anbefale. Nå tror jeg riktignok ikke det er så

mange som ønsker å gifte seg med en ånd, enten den heter tidsånden eller noe annet. De fleste av oss setter pris på at det følger en kropp og en sjel med. Å gifte seg med et helt menneske er imidlertid enda mye mer risikabelt enn å gifte seg med en tidsånd. Vi mister hverandre hele tiden, på den ene eller andre måten. Det er selve livets risiko, og det er godt hvis vi

slipper å bruke alle våre krefter til å gardere oss mot denne risikoen. Som enkeltindivider og som kirke er vi forpliktet til å fortsette å utsette oss for livet. Vi er forpliktet til å søke mot og genuint, positivt interessere oss for menneskene. Men dermed mener jeg at vi også er forpliktet til en genuin, positiv interesse for tidsånden. Å plassere seg i en utelukkende kritisk betraktende avstand til den aktuelle livsfølelse og det aktuelle kulturuttrykk, vil innebære å unngå relasjonenes risiko.

Hva er denne tidsånden egentlig? Ordet er et lånord fra det tyske uttrykket *Zeitgeist* og betegner en tidsperiodes dominerende intellektuelle og kulturelle klima. Man antar at det finnes en identifiserbar trend eller tendens som har gjennomgående innvirkning på menneskers liv og tenkemåte innenfor en kulturkrets. Tradisjonelt har teologer og filosofer vært viktige leverandører til utformingen av tidsånden. I dag er det mange flere aktører i dette bildet. Ikke minst er mediene avgjørende forvaltere av trender og tendenser. Trender og tendenser som er blitt etablert i en slik grad at de oppfattes som allmenne og selvfølgelig, er blitt en del av tidsånden. Tidsånden krever oss. Den preger hva vi spiser, hva vi har på oss, hva vi liker, vår språkbruk, vår livsanskuelse og religion. På sitt mest påtrengende er tidsånden i stand til å hindre personlig refleksjon og personlige valg, slik at det som ikke er en selvfølge, framstår som selvfølgelig og umulig å anfekte. Tidsånden har ikke det samme uttrykk overalt, heller ikke innenfor et såpass avgrensede samfunn som det norske. Karl-Ove Knausgård reflekterer over hvor forskjellig virkningene av 50- og 60-tallets tidsånd var for de to sidene av hans familie, med henholdsvis vestlands- og østlandsrøtter. *"Tidsånden kommer fra utsiden, men virker på innsiden. Alle er like for den, men den er ikke lik for noen."* (Karl-Ove Knausgård: *Min kamp 3*)

Men er tidsånden ond? Mye kirkelig og teologisk debatt bærer preg av en negativ vurdering av egen samtid. Det samme kan vi gjenfinne i en del prekenretorikk. Kierkegaard-sitatet blir brukt som en advarsel mot å skikke seg slik som denne verden skikker seg. Da er ofte det uuttalte premisset at utviklingen går feil vei, at det egentlig var bedre før, og at verden er i en utvikling mot undergangen. Dette er ikke en

rettferdig vurdering, verken av verdenssituasjonen eller av tidsånden. Det er ikke grunnlag for å sette opp tidsånden og Guds Ånd som størrelser som er i et systematisk motsetningsforhold til hverandre. Guds Ånd virker i denne verden. Pnevmatologen Michael Welker understreker i sin bok *God the Spirit* at Guds Ånd manifesterer seg nettopp i verden og i tiden: *«We encounter the attested experiences of God's Spirit firmly embedded in various life experiences, particularly in experiences in life that is threatened and endangered, but also in life that has been delivered and liberated. A people is threatened with annihilation. A political system collapses or is abruptly reshaped. The moral network of a community is rent asunder. The sun sets on a historical world. People receive a new identity. A dispersed people is led together again. People, who are strangers or even hostile to each other, open up God's reality for each other. A disintegrated world grows together. Inasmuch as we investigate more closely the testimonies of such varied experiences and seek to grasp their complex interconnections, we are referred from a number of different perspectives to the rich reality and vitality of the Holy Spirit.»*

Mange sider ved vår tid og vår verden er umenneskelige og perverterte. Men dette er likevel Guds verden. Dette er Guds tid. I denne verden og i denne tiden skjer gode ting. De fleste får det ikke verre. De fleste får det bedre. Undertrykte grupper løstes opp til ny verdighet og rettferdig behandling. Despotiske ledere blir holdt ansvarlig. Det finnes godhet og offervilje i møte med nød og katastrofer. Vennskap, familie og omtanke rangeres som de viktigste verdier i menneskers liv. Kanskje er det mulig å si at vi lever i den beste av alle tider? Hva med Kirken, den må da i hvert fall være i forfall og tilbakegang? Det er jeg ikke så bekymret for. Like lite som Guds Ånd har gitt opp verden, har Guds Ånd gitt opp Kirken. Om verdens riker, stiger og de synker, går kirken mot fullkommenhetens vår.

Jeg vil ikke gifte meg med tidsånden. Men det er mange gode grunner til å utvikle et godt, dynamisk og kritisk vennskap.

SJUR ISAKSEN
sjur.isaksen@mf.no

Stillheten om tekstboken

AV BIRGER H. FOSSUM

I LK nr 12/2010 reflekterer Sjur Isaksen på lederplass over årsakene til at revisjonen av kirkens tekstbok synes å ha fått mindre oppmerksomhet enn liturgi og salmebok. Isaksen fremholder med rette hvor viktig reformen av tekstboken er, og spør om stillheten rundt reformforslaget skyldes at det er så godt at alle er fornøyd, eller om en vurderer tekstboken som mindre vesentlig.

Etter mitt skjønn skyldes stillheten om ny tekstbok først og fremst reformens store mangfold. Det har vært vanskelig å finne tid til å danne seg et bilde av det hele. Nå er vi kommet fram til revisjonens siste faser, og det er lovlig sent å komme med kommentarer. Jeg gjør det likevel for å dokumentere at vi arbeider med saken så godt vi kan.

Noen endringer er enkle å fatte og velkomne: Overgangen fra to til tre teksttrekker og bortfallet av tilleggstekstene er en stor forbedring.

En del endringer når det gjelder navn på søndager og kirkeårstider er også gode, om de ikke er så viktige. Noen av endringene i kirkeårets struktur er gode: fast plassering av Maria Budskapsdag, og Bots- og bededag løst fra en fast dato. Presentasjonen av den nye bots- og bededagen er imidlertid faglig svak og trenger en rekke korreksjoner.

I 2008-forslaget het det at predikanten skulle preke over *"en eller flere av dagens tekster"*. I 2010

heter det *"evangelieteksten eller en annen preken-tekst som er fastsatt av Kirkerådet,"* og det er etter mitt skjønn en forbedring.

Så begynner det vanskelige. Forslaget fra 2008 innebar en betydelig økning i antall tekster, en rekke endringer med hensyn til utvalg og avgrensning av tekstene og dertil en ganske omfattende omstrukturering av kirkeåret. Forslaget fra 2010 representerer enda en omgang endringer på alle disse områdene.

Høringsdokumentet fra 2008 hadde en lang liste med kriterier, som imidlertid ble omformet og utvidet i høringsdokumentet på nettet, og som i sitt mangfold er svært krevende å anvende.

Tilskyndet av Sjur Isaksens lederartikkel før sommerferien har jeg brukt noen timer i ferien (når ellers?) til å analysere tekstene for advent-omtrent én arbeidsdag på hver adventsøndag. Skulle jeg ha gått like grundig gjennom hele tekstboken, ville det ha krevet over 60 arbeidsdager eller 12 arbeidsuker, noe en menighetsprest slett ikke har tid til.

Det tar tid å registrere alle endringer. Det tar også tid å gjøre seg opp en mening om endringene. Noen er små, men viktige. I andre tilfeller kan det ene være like godt som det andre. Hvorfor skal vi da endre? Jeg synes å spore en viss aggressivitet i forhold til Tekstboken av 1977. Fører det til flere endringer enn

nødvendig?

Jeg vil nevner her omstruktureringen av åpenbaringstiden og av treenighetstiden som to unødige og lite tilfredsstillende begrunnede reformer. I begge kirkeårstider ble søndagene fra 1977 endret i 2008 og igjen i 2010; det synes likefrem å være et mål at resultatet under ingen omstendighet må bli likt 1977.

Forsøket på å skape tematisk samling og progresjon i treenighetstiden har medført så mange ommøbleringer at selv ikke gruppen bak høringsdokumentet klarer å holde fullt ut rede på dem. Alt det arbeid som er nedlagt i dette, vil ikke gi noen vesentlig vinning, verken

for menigheter eller for predikanter. Predikanten vil lett kunne kjenne på gjentakelse og overlapping fra søndag til søndag. Menighetens deltagelse i gudstjenesten er mange steder for uregelmessig til at den får med slikt - som ellers ser nett nok ut på papiret. Jeg antar imidlertid at på dette punkt i prosessen er det ingen veg tilbake her; forandringene vil komme uansett.

Ny adventstid er et spennende forsøk. Om redaksjonen tillater det, vil jeg legge fram en liten analyse og en vurdering av de nye adventsøndagene.

REISESTIPEND STØRENS LEGAT

Yngre prester i Nord-Hålogaland, Sør-Hålogaland, Hamar, Nidaros og den del av Møre som tidligere tilhørte Nidaros bispedømme, kan søke om stipend fra Størens legat til opphold i utlandet til teologisk studium, herunder innbefattet studium av kirkelige forhold og religiøse bevegelser. Søknad med opplysninger om planlagt studium, kostnader og finansieringsplan sendes Størens legat v/ Nidaros biskop, Erkebispegården, 7013 TRONDHEIM innen 10. november 2010.

Bjørn Are Davidsen

DA JORDEN BLE FLAT

Mytene som ikke ville dø

Med imponerende kunnskap, morsom penn og treffende formuleringer går forfatteren på jakt etter myter og vandrehistorier om kirkens forhold til fremskrittet. Han er lite opptatt av å forsvare kirken i ett og alt, men derimot synes han det er viktig å konfrontere mytene med virkeligheten. Og det er jo til å bli klokere av!

Kr 298,-

SØNDAGSTEKSTEN

Silje Sørebø, Martin Aalen Hunsager og Sjur Isaksen

21. søndag etter pinse

17. oktober 2010

Mark 10,13-16

1 Mos 2, 18-24

Ef 5, 25-32

Til dagen

På denne 21. søndag etter pinse, *hjemmets søndag* eller *ekteskaps søndagen*, finner vi lese-tekster og kollektbønn som handler om familie, samliv og ekteskap. I kollektbønnen ber vi om at barna må få en kristen oppdragelse og omsorg. Det synes derfor som om, ut fra sammenhengen som evangelieteksten er satt inn i, at det er barneoppdragelse og trosopp-læring man burde preke om denne dagen. Jeg synes i midler tid ikke det er innlysende at det først og fremst er dette evangelieteksten om Jesus og barna handler om. Evangelieteksten har et universelt budskap som gjelder enten du har barn og familie eller ikke.

Til teksten

Evangelieteksten denne dagen er så kort at det gir god mulighet for å dukke ned i de enkelte ordene. For eksegeese av teksten se gjerne nettsiden www.prekenhjelp.no, laget av Hanne Gunntveit Sinkerud, men et lite utdrag her: Det greske ordet som blir brukt om barn, *paida*, betyr vanligvis små barn, men kan også blir brukt om større barn (v 39), og det greske ordet *prosferon* (v 13) kan bety både å komme med

noe uten å bære eller å bære noe med deg. Vi kan altså ikke si sikkert om det dreier seg om små barn som blir båret av mødrene sine, eller større barn som blir ført fram for Jesus. Kanskje var det begge deler? Kvinnene ønsker at Jesus skal røre ved barna. Dette ordet, *aptomai*, er det samme som blir brukt om at Jesus rører ved de syke. Det står at Jesus blir sint eller harm, *hganakthsen*. Det samme ordet finner vi i f.eks. Mark 3,5 og ser ut til å være en forholdsvis kraftig reaksjon.

Jeg synes i midler tid at den sammenhengen som teksten står i, er mer interessant enn enkeltordene. Forut for tekstutdraget finner vi en diskusjon mellom Jesus og fariseerne om ekteskap og skilsmisse. Der er det fariseerne som vil sette Jesus på prøve. Etter vårt tekstutdrag finner vi fortellingen om den rike unge mannen som kom til Jesus og spurte hva han skal gjøre for å arve evig liv. Jesus utfordret han til å selge alt han eier, og komme og følge ham. Den unge mannen *gikk bedrovet bort, for han eide mye*. Episoden om Jesus og barna er på denne måten en kontrast til de to tekstene som omgir den. Barna holdes fram som rollemodeller fordi de representerer noe av det motsatte av fariseerne og den rike unge mannen. Hos fariseerne står intellektet, kunnskapen eller kanskje deres moralisme og arroganse som et hinder i det å se hvem Jesus virkelig er. De kjenner loven, men er ikke i stand til å møte Jesus med et åpent hjerte. For den rike unge

mannen er det pengene som hindrer ham i å følge Jesus. Barna eier hverken kunnskap eller penger, men de har likevel det viktigste, en åpen innstilling til Jesus og Guds rike. De kommer fram for Jesus som de de er, hverken mer eller mindre. Barna blir også brukt som en kontrast til disiplene som mangler ydmykhet ved å hevde at Jesus, som jo riktignok har tid til dem, ikke skulle ha tid til uviktige personer som barn og kvinner.

Stephen H. Smith skriver i sin narrative analyse av Markus-evangeliet *A Lion with Wings* om hvordan mindre karakterer i evangeliet, som kvinnene og barna i dette tilfelle, har som funksjon å få fram karaktertrekk ved større karakterer som disiplene. Noen av disse mindre karakterene kan gå under betegnelsen "little people". De er barn, kvinner, syke og utstøtte. De har den ydmykhet som disiplene mangler. Deres tro står noen ganger i kontrast til disiplenes manglende tro. De er utholdende og gir ikke opp i sitt ønske om at Jesus skal imøtekomme behovene deres. Noen av disse, en gruppe kvinner, blir til og med hos Jesus i hans død (15,40), i motsetning til disiplene som har forlatt ham. Når Jesus snakker om barna i Mark 10,14-15 tilhører de altså denne gruppen av «little people», som flere steder i evangeliet står som forbilder i forhold til de menneskene som er nok i seg selv. Jesu ord i parallellteksten i Matt 18, 3-4 synes å være en fin oppsummering av hva det er snakk om: *Sannelig, jeg sier dere: Uten at dere vender om og blir som barn, kommer dere ikke inn i himmelriket. Den som gjør seg selv liten som dette barnet, han er den største i himmelriket.* Både fariseerne, disiplene og den rike unge mannen har noe de må vende seg fra for å kunne ha frie hender til å ta imot det Jesus kan gi dem.

Til prekenen

Sammen rundt det Hellige kunne vært en tittel for denne søndagen. Jeg tenker meg en preken som kunne bygge på alle tre tekstene, men uten å miste fokuset fra evangelieteksten. Prekenen kunne ha tre underpunkt.

1. Sammen som ektefeller

Mine besteforeldre ble ganske gamle sammen. Ekteskapet hadde sikkert ikke alltid bare vært idyll, men på sine gamle dager var de stadig

forelsket. Min mormor hadde et dikt som hun proklamerte for morfar. Jeg husker ikke hvem som hadde skrevet det, eller hva det het, men hun hadde gjendiktet det slik at det skulle passe spesielt for de to. Det handlet om at *ennå* kunne de holde hverandre i hendene, *ennå* kunne de se på solnedgangen sammen, *ennå* hadde de hverandre.

Ingenting er så vakkert som å se et eldre ektepar som ikke tar hverandre for gitt, men som gleder seg over hver dag de fortsatt får ha sammen. De ser at døden nærmer seg, og derfor vet de så inderlig godt at hver dag er en gave, at ingenting er selvsagt, hverken livet eller ektefellen, for egentlig eier vi ingenting i oss selv.

Bibelteksten om det første mennesket, Adam, minner oss om akkurat dette. I 1 Mos 2,25 står det: *De var nakne, både mannen og hans hustru, men de skammet seg ikke.* Nakenheten kan være et uttrykk for uskylden, men kanskje også for å være fattig i seg selv. Adam ble skapt naken og sårbar, og deretter ble plantene, dyra og kvinnen gitt ham i gave. Uten at Gud hadde gitt ham dette, ville han ingenting hatt.

Alle kom vi til jorden som små barn, nakne og fattige i oss selv. Det er med vissheten om at vi egentlig ikke eier noen ting, at ingenting er selvsagt, heller ikke vår ektefelle, at vi skal gi oss selv til hverandre og underordne oss hverandre (Ef 5,21). Når det gjelder kvinnesyn må denne brevteksten forstås ut fra sin samtid, men den kan likevel ha noe viktig å si oss. Den gir oss et forbilde for samlivet: Kristus som ga seg selv for oss, ga oss livet. Møte med den hellige treenige Gud, han som skaper, frelser og holder oss oppe, kan hjelpe oss å se det hellige, gudgitte, i vår ektefelle. Det å bli minnet om at den slett ikke er selvsagt, denne gudgitte gaven i den andre, kan revitalisere samlivet.

2. Sammen med barna

Trosopplæringsplanen i vår kirke har fått tittelen *Vi deler*, en tittel som erkjenner at det ikke bare er de voksne som skal lære barna, men at også vi voksne kan lære av barn. Det handler om trosdeling.

Hva vil det si å ta imot Guds rike som et lite barn? Har barna noe som vi voksne har mistet på veien? Sofia Cavalletti skriver om dette i

boka *Barnets religiøse potensial*, om hvordan barnet har en trang og en glede i forholdet til Gud, en åpenhet og en spontanitet i bønnen, som vi voksne strever med å gjenvinne. Ved å fortelle om erfaringer fra katekese for barn gir hun eksempler på at barn allerede før de er blitt opplært av voksne, har religiøse erfaringer og et forhold til Gud. Hun oppfordrer oss voksne til ikke å være belærende, men lytte til barna og undre oss sammen med dem, fordi den Hellige Ånd taler også gjennom dem. Samtidig skal vi ikke la være å gi dem videre evangeliet, fordi ifølge Cavalletti svarer evangeliet til barnets dypeste trang og behov. Cavalletti forteller blant annet om en liten jente som fikk se et ikon av Jesus og Maria og ble forklart hva hun så. Jenta uttrykte: «Vet du, jeg visste at han eksisterte og jeg har snakket med ham før jeg sovnet [...]». Endelig har jeg sett ansiktet hans, men jeg har kjent ham lenge.»

Det går an å bruke deler av prekenen til å fokusere på hvordan vi som voksne, foreldre og trosopplærere forholder oss til barna. Nærmer vi oss det hellige sammen med dem, eller hender det at vi noen ganger stiller oss mellom dem og Gud? Klarer vi å gjenkjenne barnas religiøsitet i alle de underlige utsagn og spørsmål de kan komme med? Klarer vi å møte dem med det alvor som de fortjener? Klarer vi å undre oss sammen med dem i møte med Gud og Guds ord og ikke feie bort spørsmål som vi ikke har fasitsvar på? Klarer vi å være ydmyke nok til å kunne lære noe av barnets relasjon til Gud? Og hvordan er så barnet? Kan det ikke være både tillitsfullt og hengivent, men også krevende og påtrengende, ærlig i sitt ønske om å få sine behov oppfylt umiddelbart? Er det slik Gud sier at vi skal få være overfor ham?

Mye av dette handler om å kunne ta barna i hånden og gå sammen med dem til Jesus, slik kvinnene i teksten gjorde det, med vissheten om at i bunn og grunn stiller vi på lik linje. Som barn og voksne har vi ulik grad av kunnskap, men som mennesker er vi like fattige og har like stort behov for et liv i Guds nåde.

3. Sammen med menigheten

Jeg tror jeg tør hevde at det i en del kristne miljøer er tradisjon for et forholdsvis sterkt fokus på familieliv, på det å bli godt gift, få barn og ivareta familieverdier. Flere ganger har jeg

hørt enslige komme med lignende utsagn som dette: «Når jeg oppsøker menigheten blir jeg bare enda mer minnet om hvor alene jeg er. Når alt handler om barn og familieliv føler jeg ikke at det er plass til slike som meg.»

Når vi prester skal forkynne på denne søndagen, synes jeg det er viktig at vi ikke taler som om ekteskap og barn er noe som må til for at livet slik bli fullverdig. I den første skapelsesberetningen finner vi Guds oppfordring til menneskene om å bli mange og fylle jorden. Men dette er faktisk ikke et fokus i Jesu forkynnelse. I NT er det mer fokus på båndet som binder de troende sammen, enn på familie-bånd. Det er kirken og menigheten som er den nye familien. Dette kan utfordre oss også i dag, til å anerkjenne at mennesker kan være kalt til å leve forskjellige slags liv, til å løfte blikket slik at vi ikke bare ser våre egne. For om vi har familie eller ikke: Slik Adam en gang ble skapt naken, sårbar og alene, slik skal vi en gang alle forlate dette livet, og slik skal vi møte Gud. Vi er alle like avhengige av Guds nåde, og så lenge vi lever dette livet, trenger vi alle like mye andre til å kunne «bære hverandre» fram for Jesus.

Noen alternative overskrifter til preken kunne være: *Mange er for store, men ingen er for små til Guds rike* eller *La barnet i deg komme til Jesus og hindre det ikke!* Den sistnevnte kunne være en preken der presten kunne invitere til å se på de ulike karakterene i Markus-evangeliet som ulike sider ved deg selv. Jeg mener ikke at man skal undergrave evangeliet som hendelser i historien, men evangeliet har kraft i dag fordi det handler om noe som er gyldig til alle tider. Vi kan gjenkjenne oss selv i det vi leser. Hva er det i deg som minner om fariseerne eller den rike unge mannen? Har du noen i ditt liv som fungerer som disiplene, som et hinder mellom ditt innerste og Jesus? Hvor har du gjort av barnet i deg? Klarer du å finne det igjen?

Til gudstjenesten

Denne gudstjenesten måtte være en fin gudstjeneste til å få noen barn til f.eks. å utforme og lede forbønnen eller til å være med som nattverdsmedhjelpere. Jeg vet det er forskjellige meninger om å la barn være med å dele ut nattverd. Ikke alle proster og biskoper i vår kirke ville tillate det. Selv kan jeg ikke se noen

teologiske grunner til at større barn ikke skulle kunne gjøre det, og ønsker en videre samtale rundt dette i vår kirke.

Om det er slik at dere har søndagsskole som pleier å gå ut av kirkerommet under prekenen, kunne dere kanskje gjøre det omvendt denne søndagen, at søndagsskolen fikk være i det hellige rommet mens de voksne gikk ut?

Dersom dere har familiegudstjeneste denne dagen, ville jeg først og fremst fokusert på å la selve bibelfortellingen lyde, enten evangeliefortellingen eller muligens fortellingen om Adam og Eva, og det beste av alt ville vært hvis jeg hadde klart å åpne opp for en stund med undring over fortellingen sammen med barna.

Aktuelle salmer:

NoS nr. 710: Jeg rekker mine hender fram

NoS nr. 619: La barna komme til meg

S97 nr. 78: Som et barn ble du båret til meg

S97 nr. 98: Guds godhet sang i sinnet

SILJE SØREBØ
Kapellan i Holmlia menighet,
i fødselspermisjon

22. søndag etter pinse

24. oktober 2010

Prekentelest: Matt 11,25-30

Lesetekster: Sal 100; Rom 8,31-39

Teksten

Matteus 11,25-30 innledes med den generelle vendingen "på den tid". Fortellingsmessig er dette en frittstående episode uten direkte sammenheng med den foregående refsingen av de galileiske byene eller med de neste episodene, men det finnes en tematisk forbindelse mellom Jesu invitasjon om å gi hvile og hendelsene i kapittel 12, som finner sted på hviledagen.

Jesus framstår som en apokalyptisk profet som kan se "dette" som er skjult (v 25). Det fortelles ikke direkte hva "dette" er, men det er naturlig å se en forbindelseslinje til Peters bekjennelse i 16,16f. Der handler det også om Jesu forhold til Faderen og at dette er en skjult innsikt som må bli åpenbart for oss mennesker. I 11,27 er det Jesus som selv omtaler seg som Sønnen, noe som ikke er vanlig ellers i Matteus-evangeliet. Han gjør det i dåpsbefalingen i kap 28, og vendingen "alt har min Far overgitt meg" i v 27 ligner dessuten på 28,18. I v 29 kommer Jesus til sist med en sterk innbydelse om at den som kommer med sine byrder til ham, får hvile.

Prekenen

Det er vel få reklamebyråer som ville kommet på å lage et slagord med de to ordene "hvile" og "åk". Vi forbinder ikke disse ordene med hverandre, for det er først når vi får slippe å bære åket, at vi får hvile. Av livserfaring vet vi riktignok at ingen ting kommer gratis, og at først når man har lagt ned et skikkelig arbeid, kan man få velfortjent hvile. Det gjør godt å kunne hvile etter at man har fått brukt seg, men fristelsen til å kikke etter en snarvei utenom strevet ligger vel alltid i oss.

I GT brukes "åk" om hvordan konger hersket over folket med hard hånd. Slaveriet i Egypt kalles for faraos åk, og Salomos styre blir etter hans død omtalt som et tungt åk (1 Kong 12,4). Profeten Jeremia får til og med oppdraget å lage seg et åk som en symbolsk handling for at folket må bøye nakken for babylonerkongen. I overført betydning har uttrykket oftest negative

assosiasjoner om fremmedstyre eller slaveri. Å bryte eller knekke åket, eller til og med sprengte det, vil si at slaveriet opphører (Jes 10,27). I jødedommen kan ordet også brukes i positiv forstand om visdommens åk: "Bøy deres nakke under dens åk, og la deres sjel ta imot lærdom, den er å finne like ved. Se med egne øyne: Mitt strev er lite å regne imot hvilen jeg fant." (Sir 51,26f)

Et åk er i utgangspunktet en oppfinnelse som skal være arbeidseffektiverende. Det er en bærestang som skal utjevne vekten slik at det blir enklere å bære en tung bær, og lette arbeidet. Jesus sier også at hans åk er lett, og kanskje er det her underforstått at det er lett i motsetning til andres åk som er tunge. Det kan da være fariseernes åk, jfr. Luk 11,46 hvor Jesus sier at de gir folk bærer som er vanskelige å bære. Jesu åk er ikke noe han bærer selv, men noe han vil legge på disiplene, og den som bærer Jesu åk, har da akseptert at Jesus er den som er herskeren.

I teksten er uttrykket "de kloke og forstandige" trolig myntet på de skriftlærde og fariseerne. De hadde god innsikt i skriftene, men deres innsikt har bare en begrenset rekkevidde for noe er skjult for dem. De kjenner ikke Guds hemmeligheter. Idealet blir ikke å være enfoldig, men at Guds hemmeligheter skal bli åpenbart for oss av Jesus. Når det skjer, blir vi virkelig kloke og forstandige, slik Jesus selv er den som egentlig er den kloke. Dette ser vi også i andre møter mellom Jesus og de skriftlærde. De prøver å fange ham i ord og vil sette ham fast, men klarer det aldri. Folket blir også slått av undring over hvordan Jesus lærer dem annerledes enn deres skriftlærde.

Å være "tålsom og ydmyk av hjertet" beskrives vel best på norsk dagligtale som å være "omtenksom". Jesus ser menneskenes byrder og vet at vi trenger hvile, fordi han er omtenksom. Vi ser det i hvordan han møtte mennesker og virkelig brydde seg om og så verdien i hvert menneske. De to neste fortellingene i Matteus 12 illustrerer også hvordan Jesus gjorde noe med menneskelig nød: I den første er disiplene sultne og plukker korn, og i den neste helbreder Jesus en mann med en vissen hånd. Begge hendelsene skjer på en sabbat, og det er altså på selve hviledagen Jesus viser at hans åk gir hvile. Han gir omsorg til

mennesker - reglene er til for menneskene, ikke omvendt.

Når vi samles til gudstjeneste, er det den samme Jesus som møter oss på vår hviledag. Akkurat som han kjenner Guds hemmeligheter, kjenner han også våre problemer og sorger, alt vi som enkeltmennesker og som menighet bærer på. Jesu omsorg for oss kommer til oss i evangeliet: Det er en åpen invitasjon om bli helbredet som menneske. Vi blir satt fri fra syndens åk for å være Jesu disipler. Da trenger vi også bud, men bud som er preget av den nye rettferdigheten som Jesus underviser om i Bergprekenen. Jesu disippelundervisning er åket som blir lagt på oss. Når menneskelivet er tungt og utfordrende, er budene likevel nyttige. I pressede situasjoner når vi har vanskelig for å se konsekvensene, er det viktig med bud som vil vise oss vei og sette grenser.

Den som er kristen kan også hvile i Guds hånd. Det er en stor trygghet å ha fått del i hemmeligheten om verden: En gang skal alt som er ondt, beseires. Hvilen som disippel er en forsmap på hvilen hjemme hos Gud. Det er ikke fullstendig hvile, men det evige liv gir evig hvile - uten strev og helt uten åk.

Salmeforslag

Åpningssalme:

331 Kom, kom og hør et gledes ord

Hovedsalme:

301 Lovsyng vår Herre, den mektige kongen med ære

Salme før preken:

408 Jesus, åpne du mitt øre

Etter preken:

494 Å for djup i Jesu kjærleik

Nattver:

655 O Gud, i verdens ørkenland

Sluttsalme:

299 Nå la oss takke Gud

MARTIN AALEN HUNSAGER
Kapellan i Åsane menighet

Bots og bededag

31. oktober 2010

Jes 55,6-7; Gal 6,7-10

Prekentekest: Luk 13,23-30

Dikt som ikke rimer

Det er deilig med klassiske dikt som er bygd opp med regelmessig antall verserfotter og enderim som kommer når de skal. Det er tilfredsstillende med regnestykker som går opp, og som lar seg kontrollere. Men når teologien gir etter for den samme lengsel etter harmoni og symmetri, kan det fort gå galt. Jesu ulike utsagn om Guds rike bør ikke harmoniseres for raskt. Paradokser og himmelropende uforståeligheter har hatt dårlige kår i opplysnings-tidens kjølvann. Sterke spenninger kan angripes for både sprikende logikk og sprikende moral. Domsord og skarpe kall til omvendelse er vanskelig å få til å rime. De klør ikke i øret. Men kanskje kan de en gang gjøre oss klokere. Kanskje kan de en gang lede oss til omvendelse og hjelpe oss til å slippe kontrollen

Å ha rett og å gjøre rett

Ganske umerkelig er vi blitt en del av et samfunn og en kultur som bæres av en rettighetsideologi. Menneskerettigheter er blitt et styrende prinsipp i politiske programmer og i internasjonalt samarbeid. Disse rettighetene har bidratt til å løfte mennesker og grupper av mennesker opp til ny verdighet og stolthet. Jeg tror ikke noen av oss vil beklage menneskerettighetenes posisjon i juridisk og politisk praksis. Men kanskje har det sneket seg inn en uønsket bieffekt. Så fort gjort det er å overføre rettighetstanken på Guds rike! Jeg tenker det selv, og jeg sier det til andre: Selvfølgelig er jeg frelst. Jeg har rett til å være et Guds barn. Nåde den som problematiserer min nåde. Men dermed står jeg i overhengende fare for å havne i selskap med dem som er Jesu adressater i dagens tekst. De mente seg trygge på å ha rett og at det å ha rett ga rettighet til Riket.

Jesus avviser rettighetstanken. Å være Abrahams barn eller å ha sittet til bords med Jesus, alt er vel og bra. Men det gir ikke rettigheter til Guds rike, rett og slett fordi Guds rike er Nådens rike. Et tankeeksperiment: Tenk deg at du lever uten en eneste rettighet overhodet. Alt er tatt fra deg, retten til god helse, trygd,

advokat, offentlig hjelp. Du ligger nede, uten noen å anklage, uten noen å henvende deg til, uten noen å skylde på. Da kommer Jesus. Da lyser han for oss, nådens Jesus. Jeg har ikke rett. Jeg får kanskje nåde.

Viktigere enn å ha rett er det å gjøre rett. Gang på gang kaller Jesus mennesker til omvendelse og etterfølgelse, til rettfærdig liv og kjærlighet. Kampen for å komme inn gjennom den trange dør er ikke først og fremst en kamp for egen frelse og eget liv. Kampen består i å øve seg på å miste sitt liv. Kampen består i å dø fra seg selv og leve for andre, glemme sine rettigheter og håpe på nåden.

Krykker og ryggsekker

Bildet av den trange døren til Guds rike har født nye og utvidete bilder. Ett av dem er et bilde av landskapet rundt døråpningen. Der ligger millioner av ryggsekker stablet opp i hauger ved siden av en skog med krykker. Døra var for trang til at bagasjen kunne bli med inn. Noe av bagasjen var det godt å sette fra seg. Noe av den var det verre å gi avkall på. Men ingenting kunne tas med inn. Krykkene var bare i veien. Alt det jeg støttet meg på, alt det jeg påberopte meg, alle gode og fromme historier, måtte jeg vennligst plassere utenfor.

Tekst og budskap

Mye tyder på at innledningsspørsmålet "Er det få som blir frelst?" er av mer akademisk enn eksistensiell interesse for den som spør. I alle fall er den umiddelbare adressaten for det svaret Jesus gir, mennesker som mente at de kjente veien til Guds rike. Jesu samtid aksepterte forestillingen om en endelig dom på den ytterste dag. Derfor var ikke Jesu understrekning av fortapelsens mulighet provoserende i seg selv. Men det ble fort provoserende når Jesus utla hvem som ble frelst, og hvem som ble stående utenfor. Han snudde opp-ned på det meste. Frelse ble først og fremst forstått som utfrielse fra Guds endelige dom, men ordet kunne også bli brukt om annen utfrielse, f.eks. fra fiender, fangenskap eller nød. I denne sammenheng handler det om dommen.

Kanskje går det an å samle tekstens hovedlinjer på denne måten:

- *Hvem som helst kan bli frelst.* Det er ingen mennesketyper som ekskluderes fra mulig-

heten til å bli frelst. Bildet om døren brukes på en litt annen måte i Joh 10,9 der Jesus sier at han selv er døren (porten i NT05), og at den som går inn gjennom ham skal bli frelst.

- *Ikke alle blir frelst.* En universalistisk frelsesforståelse står nok relativt sterkt i vår tid, men vår tekst gir oss ingen holdepunkter for at alle skal bli frelst. Tvert i mot: Jesus beskriver fortapelsens mulighet i temmelig utvetydige ordelag. Det kan hende at dette er en anledning til å løfte fram denne, for mange, vanskelige problemstillingen.
- *Noen blir frelst, som ikke hadde ventet det.* Gjentatte ganger tilsier Jesus Guds rike til mennesker som ikke hadde forventet det selv, og som omgivelsene hadde avskrevet. Det gjaldt f.eks. Sakkeus, kvinnen som salvet ham, røveren på korset. At de siste skal bli de første, går igjen som en hovedtanke i Lukas-evangeliet.
- *Noen blir ikke frelst, som hadde ventet det.* Både i denne teksten og gjennom hele evangeliet blir mennesker advart mot å stole på sine religiøse kvalifikasjoner, uansett hva slags navn de måtte ha.
- *Ingen blir frelst på noen annen måte enn ved Guds nåde i Jesus Kristus.* Selv om dette ikke fremstår som en eksplisitt hovedsak i vår tekst, blir dette understreket mange steder i Lukas-evangeliet og Apostlenes gjerninger (Apg 16,30-31).

Det er en viktig dobbelthet i teksten. Den taler både om den trange dør og om en stor tilstrømming av folk. Der Jesus innledningsvis synes å ville snevre inn, fortsetter han med å åpne opp. Det kommer til å bli folksomt. Det er allerede folksomt. De kommer fra alle steder, men ingen kommer av selvfølgelighet. På Bots- og Bededag er tanken at vi skal holde fast det alvorlige kall til omvendelse. Men evangeliet er ikke en trussel mot boten. Kanskje er det bare i kjærlighetens lys vi kan ta sjansen på å slippe våre påberopte rettigheter, gi fra oss kontrollen og se oss selv som vi er.

Dagen

Bots- og bededag har ført en omflakkende tilværelse i kirkeåret. De opprinnelige bededagene var gjerne kontekstuel utløst av aktuelle hendelser og kriser. De ble ofte lagt til fredager. Fra 1686 til 1915 var det en fast Bots-

og bededag en fredag i påsketiden. Deretter ble den flyttet til fredag for Allehelgensdag, før den i 1951 havnet på vår plass, som egen kirkesøndag. Like spennende er det å se hva som skjer i vår nye liturgireform. Her er Bots- og bededag foreslått plassert fast på 20.søndag i treenighetstiden, og med et tekstutvalg som jeg i hovedsak synes svekker botspreget i forhold til nåværende tekstbok. Til fortellingstekst for dagen og evangelietekst i 3. rekke er det foreslått liknelsen om den bortkomne sønnen (Luk 15,11-32).

Det er også sannsynlig at vår nåværende liturgi for dagen synger på siste verset. Men enn så lenge: Denne dagen er kanskje "annerledesdag" framfor noen i kirkeåret vårt.

Prekenskisser

1. Adgang til riket

- *Å ha rett*
- *Å gjøre rett*
- *Å motta nåde*

2. De kommer fra øst og vest - men hvem er de?

- *Hvem som helst kan bli frelst.*
- *Ikke alle blir frelst.*
- *Noen blir frelst, som ikke hadde ventet det.*
- *Noen blir ikke frelst, som hadde ventet det.*
- *Ingen blir frelst på noen annen måte enn ved Guds nåde i Jesus Kristus.*

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
Universitetslektor MF

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad, kapellan Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og domprost Jan Otto Myrseth.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år.
Abonnementet inkluderer Halvårsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år).
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemoduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 750,- +mva
  2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 1000,- +mva
  3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 2000,- +mva
  4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 2000,- +mva
  5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 2500,- +mva
  6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 3000,- +mva
  7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 5000,- +mva
- Overstående priser gjelder s/hv-annonser. Tillegg for farger: kr. 1500,- +mva

ISSN 0332-5431

